

Papp Gábor György

A Magyar Tudományos Akadémia Művészeti Gyűjteménye

A Magyar Tudományos Akadémia Művészeti Gyűjteménye egy olyan sajátos, mondhatni egyedülálló múkincsegyüttesnek a szakmai őrzője és bemutatója, melynek tulajdonosa az Akadémia köztestülete, ugyanakkor egy magánjellegű gyűjtemény jogositványaival rendelkezik. A Művészeti Gyűjtemény mint intézmény 1994-ben jött létre, az Akadémián addig sokfelé található műtárgyak kezelésére, összefogására.

A Gyűjtemény anyaga mind változatosságát, sokféleségét, mind létrejöttét, gazdagodását tekintve eltér a különböző országos gyűjtőkörű múzeumokétól. A jobbára megrendeléssel, ajándékozással és hagyaték részeként az Akadémiára került műkincesek csak kisebb részben tekinthetők az intézmény részéről egyfajta tudatos gyűjteményépítés részének. A különböző időkben létrehozott együtteseket sokáig egymástól elkülönítve, külön kezelve őrizték – és ez sem mellékes – csak némelyiküket mutatták meg a nagyközönségnek.

Lássuk most sorban az Akadémia múkincsállományának legfontosabb egységeit. Elsőként az ún. képzőművészeti törzsanyagról, a Házba alapvetően megrendelés és ajándékozás révén jutott művek együtteséről szólnék. Ez az anyag egyrészt akadémiai felkérésre készült tudósportrékat tartalmaz, melyeket már annak idején is a különböző közösségi termekben (a Székház 1865-ös felépülte után elsősorban az I. emeleten) portrégaléria szerűen helyeztek el. Ehhez tartozik még az Akadémia művésztagejai által adományozott festmények, szobrok, grafikák sora – ez utóbbiak eredeti elhelyezéséről kevesebb információval rendelkezünk. A törzsanyag természetes gyarapodása mellett az intézmény fokozatosan jutott hozzá további műtárgyakhoz, melyeket elsősorban mint kollektív részeit kapta, illetve örökölte meg. Példaként említek néhányat. Az Akadémia az 1870-es évektől kapott Széchenyi István örökösétől a gróf személyéhez köthető tárgyakat, műalkotásokat, relikviákat. Ezek számának növekedésével maga az intézmény is szorgalmazni kezdte a Széchenyi Istvánra vonatkozó dokumentumok gyűjtését, köztük különböző műalkotások, festmények, grafikák, szobrok kollektálását, melyek az ún. Széchenyi Múzeum keretében 1905-től nyilvánosságot kaptak, legszebb darabjai bemutatásra kerültek. Hasonló történt egy jeles hagyatékkal, melyhez mint tudatos gyűjtés nyomait magán viselő anyaghoz, egy „kész” gyűjteményhez jutott hozzá az Akadémia szintén a XIX. sz. végén. Ez utóbbi, máig meglévő együttes Johann Wolfgang Goethe személyével kapcsolatos dokumentumokat, kiadványokat, kéziratokat és nem utolsósorban grafikákat, szobrokat tartalmaz. A gyűjtemény összeállítója egy jogászprofesszor, Elischer Boldizsár volt, az ő nevét vitte tovább a kollektív, amikor 1896-ban állandó kiállítóhelyet kapott a Ház földszintjén. A magyar irodalmi élet szervezésére, irányítására alakult Kisfaludy-társaság a Székház felépültekor ide költözött, és gazdag képzőművészeti anyagot őrző gyűjteményét a későbbi években az Akadémia örökölte. Köztük a megrendelésére, bizonyos mértékig az akadémiai portrégaléria mintájára készítettett irodalmi arcképsorozatot is. Kiemelkedő donátoroktól

származó gazdag adományokhoz az Akadémia a későbbi évtizedekben is hozzájutott – ezek közül Vigyázó Ferenc hagyatékával az 1920-as években ide került iparművészeti tárgyakat említem. Ez utóbbi mellett a XX. században jeles tudósok is ajándékoztak saját gyűjteményükből fontos műalkotásokat. Ebbe a sorba illeszkedik Füst Milán hazai mércével mérve kiemelkedő és gazdag képzőművészeti gyűjteménye, melynek gerincét fontos XX. század eleji modern művészek alkotásai képezik.

A nyilvánosságról és a nyilvánossá tételről már szoltunk. A 20. század közepén ismét felmerült, bizonyos itt lévő ám kevésbé ismert műveknek a bemutatás szerű őrzése és ezzel összefüggésben egy részben reprezentatív célokat szolgáló szervezet létrehozása. Ez lett az Akadémia Tudósklubja, mely a Ház birtokában lévő képzőművészeti alkotásokon túl különböző vásárolt iparművészeti tárgyakkal (elsősorban bútorokkal) rendezte be az erre a célra kiválasztott termeket. Ezen okoknál fogva nem múzeumként működött, az itt lévő műkincsek (mégma meg is őrződtek) elsősorban dekorációs célokat szolgáltak.

Az 1980-as években elérhető közelségbe került annak a lehetősége, hogy a több mint száz éve az Akadémián lévő műalkotások szakszerű őrzést, bemutatást kapjanak és feldolgozásuk megindulhasson. A hazai nagy múzeumok az 1950-es évektől kezdve számon tartottak több, jeles, a Házban lévő műalkotást, ezek szisztematikus feldolgozása azonban csak az 1980-as évek elején az MTA Művészettörténeti Kutatóintézete (akkor Kutatócsoport) munkatársainak, mindenképp előtt Dr. Szabó Júliának az irányításával indult meg, aki később a Gyűjtemény első vezetőjeként annak működését stabil alapokra helyezte. A részletes számbavétel párhuzamosan zajlott a Székház és a mai Könyvtár épületének építészeti rekonstrukciójával, melynek keretében természetesen illeszkedett be az a koncepció, hogy a Házban sokféle lévő, nem szakszerűen tárolt műtárgyak méltó elhelyezést kapjanak. A helyszín szinte magától adódott, ez az eredetileg múzeumi célra épített harmadik emelet lett, mely legelőször egy főúri képgyűjtemény, az egykori Esterházy képtár számára szolgált otthonul. Az 1994-ben itt megnyílt kiállítást már az Akadémia köztestülete által a művek megóvására és kezelésére életre hívott szervezet, a Művészeti Gyűjtemény hozta létre. Tevékenységét kezdettől fogva a Gyűjteményi tanács irányítja, az MTA Művészettörténeti Kutatóintézetének szakmai felügyelete mellett.

A Gyűjtemény az azóta eltelt több mint tíz évben különböző jelentős, az Akadémia történetével, illetve az itt lévő műtárgyakkal kapcsolatos kiállításokat rendezett, köztük a Székház épületének pályázati terveiről (1996), Pulszky Ferencről (1997), a magukat az Akadémián jeles művekkel képviseltető osztrák festő testvérpárról, Johann Nepomuk és Thomas Enderről (2001), vagy Füst Milán képzőművészeti gyűjteményéből (2002) – az ezekhez készült katalógusok ma is kaphatók a Gyűjtemény kiállítóhelyiségeiben. Tíz éves működésünk összegzéseként „A Magyar Tudományos Akadémia képzőművészeti kincsei” címen 2004-ben megjelent (könyvvarusi forgalomba került) kötetünk a kutatás legfrissebb eredményeit összegezve mutatja be az egyes gyűjteményi egységek történetét, valamint a jelentősebb műtárgyak részletes leírásával gazdag áttekintést ad a közel ezer tételt felölelő műkincsállományról.

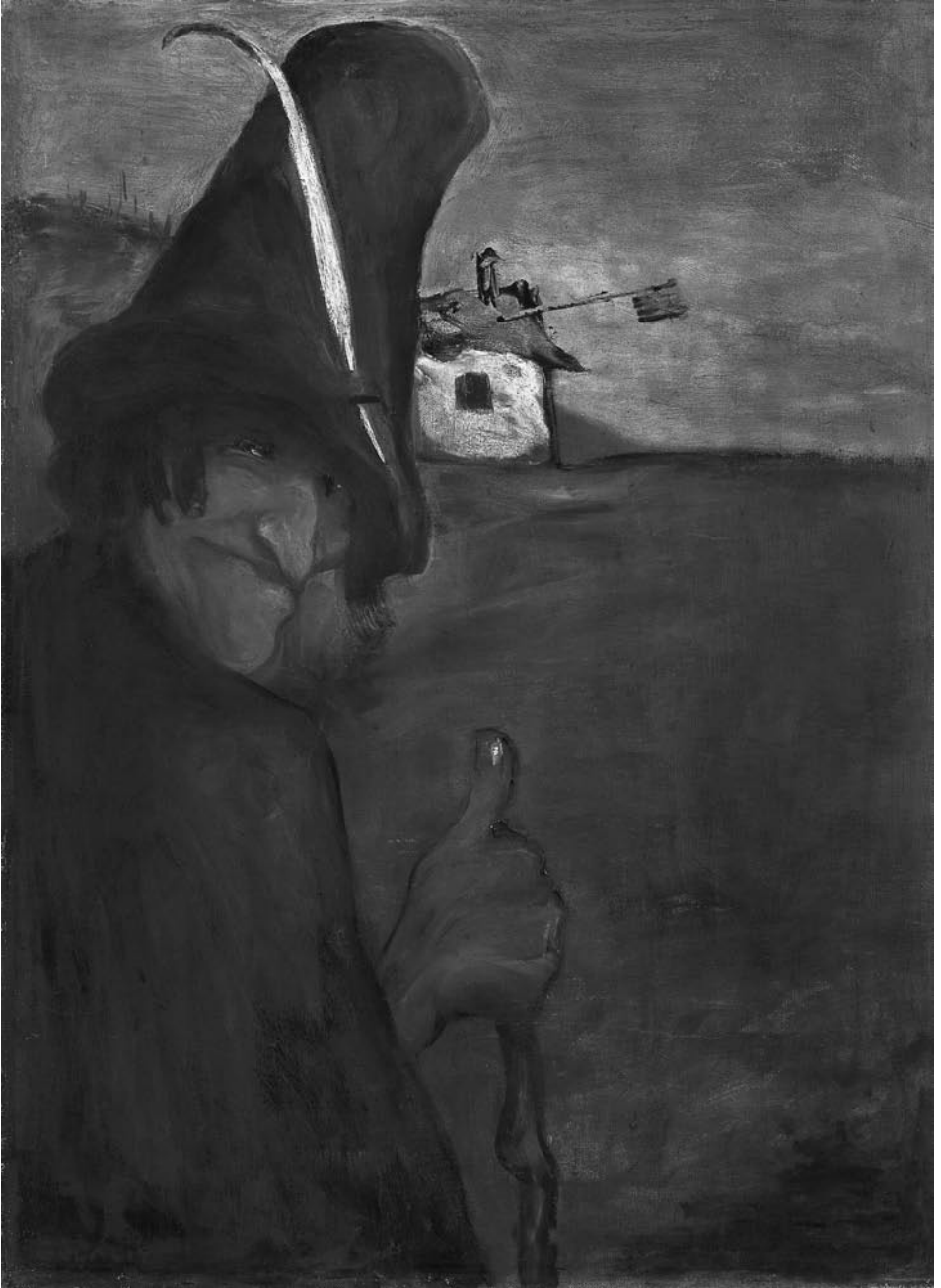
A Művészeti Gyűjtemény működési adatai:

Helye: MTA Székház, 1051 Budapest, Roosevelt tér 9., harmadik emelet

Nyitvatartási ideje: hétfő és péntek 11.00–16.00

Munkatársak: Dr. András Edit, gyűjteményvezető,

Papp Gábor György, tudományos munkatárs

Gulácsy Lajos: Cogito ergo sum, 1906 (MTA Füst Milán Fordítói Alapítvány)